

Πανελλήνιο Συνέδριο της Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών και Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 13 (2024)

13ο Πανελλήνιο Συνέδριο Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών και Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση: ΠΡΑΚΤΙΚΑ

13^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Νέες Τάσεις και Έρευνα στη Μάθηση, τη Διδασκαλία και τις Τεχνολογίες στις Φυσικές Επιστήμες

10 - 12 Νοεμβρίου 2023

Διοργάνωση
Εργαστήριο Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας της Φυσικής,
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Πληροφορίες
synedrio2023.enepnet.gr

Τόπος διεξαγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα
Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
Επιμέλεια έκδοσης:
Κωνσταντίνος Θ. Κάτσης, Γεώργιος Στύλος,
Γεωργία Βακάρου, Λεωνίδας Γαβριλάς, Δημήτρης Πανάγου

Ιωάννινα
10 έως 12 Νοεμβρίου 2023

ΕΝΕΦΕΤ
Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
Επίσημο για την καταπολέμηση της
ψευδής πληροφορίας στην τεχνολογία

Το νέο πρόγραμμα σπουδών της Μελέτης Περιβάλλοντος και δεξιότητες δια βίου μάθησης σε τέσσερα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς

Παναγιώτης Πήλιουρας, Βασιλική Ιωακειμίδου, Μαριγώ Πασπαλιάρη, Σοφία Καραγιάννη, Μιχαήλ Καλογιαννάκης

doi: [10.12681/codiste.7364](https://doi.org/10.12681/codiste.7364)

ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΕ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Παναγιώτης Πήλιουρας¹, Βασιλική Ιωακειμίδου², Μαριγώ Πασπαλιάρη³,
Σοφία Καραγιάννη⁴, Μιχαήλ Καλογιαννάκης⁵

¹Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, ²Σύμβουλος Εκπαίδευσης, ³Διευθύντρια 15^{ου} Δ.Σ. Περιστερίου, ⁴Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ,
⁵Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

ppiliour@gmail.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός του άρθρου αποτελεί η διερεύνηση του βαθμού σύγκλισης του νέου Προγράμματος Σπουδών του μαθήματος της Μελέτης Περιβάλλοντος με δεξιότητες δια βίου μάθησης όπως αποτυπώνονται σε τέσσερα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς, το DigComp, το EntreComp, το LifeComp και το GreenComp. Εντοπίζονται βασικά σημεία των πλαισίων αναφοράς με εστίαση στις δεξιότητες που προωθούν, παρουσιάζεται εν συντομία το Πρόγραμμα Σπουδών και ακολουθεί ανάλυση περιεχομένου εστιάζοντας στα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα για τον εντοπισμό σημείων σύγκλισης των πλαισίων αναφοράς με τη Μελέτη Περιβάλλοντος. Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Μελέτης Περιβάλλοντος φαίνεται πως ανταποκρίνεται στις σύγχρονες τάσεις καλλιέργειας δεξιοτήτων όπως προσδιορίζονται στα πλαίσια αναφοράς που εκφράζουν την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική.

Λέξεις κλειδιά: Πρόγραμμα Σπουδών Μελέτης Περιβάλλοντος, δεξιότητες δια βίου μάθησης, ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς

THE NEW ENVIRONMENTAL STUDIES CURRICULUM AND LIFELONG LEARNING SKILLS IN FOUR EUROPEAN REFERENCE FRAMEWORKS

Panagiotis Piliouras¹, Vasiliki Ioakeimidou², Marigo Paspaliari³,
Sofia Karagianni⁴, Michail Kalogiannakis⁵

¹Consultant A΄ IEP, ² Education Consultant, ³Director 15th Primary School in Peristeri, ⁴ Consultant B΄ IEP,
⁵ Associate Professor, University of Thessaly

ppiliour@gmail.gr

ABSTRACT

The article's main aim is to research the degree of convergence of the new Curriculum of Environmental Studies with lifelong learning skills as reflected in four European reference frameworks, DigComp, EntreComp, LifeComp and GreenComp. Key points of the frameworks are identified focusing on the skills they promote, the Curriculum is briefly presented, followed by content analysis to identify points of convergence between the frameworks and Environmental Studies. The new Environmental Studies Curriculum seems to respond to the current trends in skills development as identified in the frameworks of reference expressing European educational policy.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε μια εποχή που ζητούμενο για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) παραμένει η εναρμόνιση των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών μελών της, έχουν δημοσιοποιηθεί βασικά κείμενα / πλαίσια αναφοράς με στόχο την ανάδειξη βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων προκειμένου να τροφοδοτηθούν πολιτικές, προγράμματα σπουδών και διαδικασίες επαγγελματικής ανάπτυξης που θα προωθούν και θα εμπλουτίζουν γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες των πολιτών της.

Βασικός στόχος του παρόντος άρθρου αποτελεί η διερεύνηση του βαθμού σύγκλισης του Προγράμματος Σπουδών (ΠΣ) του μαθήματος της Μελέτης Περιβάλλοντος (ΜΠ) με την προώθηση δεξιοτήτων μάθησης όπως αυτή αποτυπώνεται σε τέσσερα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς το DigComp, το EntreComp, το LifeComp και το GreenComp.

Στο παρόν άρθρο πραγματοποιείται αρχικά μια σύντομη αναφορά σε καθένα από τα τέσσερα πλαίσια αναφοράς που διερευνώνται. Στη συνέχεια, με ανάλυση περιεχομένου επιδιώκεται να αναδειχθεί ο βαθμός σύγκλισης των τεσσάρων αυτών πλαισίων αναφοράς με τη ΜΠ και κυρίως με τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα όπως αυτά διατυπώνονται στην αναλυτική απεικόνιση του ΠΣ και τελικά αποτυπώνεται συζήτηση των πρώτων αποτελεσμάτων της έρευνας.

Τέσσερα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς

Με τη Σύσταση 2018/C 189/01 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσδιορίζονται βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης όπου οι ικανότητες ορίζονται ως ένα σύνολο γνώσεων (γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία, έννοιες, ιδέες και θεωρίες που υποστηρίζουν την κατανόηση ενός συγκεκριμένου τομέα), δεξιοτήτων (δυνατότητα εκτέλεσης διαδικασιών και αξιοποίησης των υφιστάμενων γνώσεων για την επίτευξη αποτελεσμάτων) και στάσεων (προδιάθεση και τις νοοτροπίες δράσης ή αντίδρασης απέναντι σε ιδέες, άτομα ή καταστάσεις) (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018, σ. 8).

Το Ερευνητικό Κέντρο JRC (Joint Research Centre) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ένας φορέας που διενεργεί έρευνες με στόχο την επιστημονική υποστήριξη των πολιτικών της, έχει αναπτύξει κείμενα ως πλαίσια αναφοράς για δεξιότητες δια βίου μάθησης. Στόχος των πλαισίων είναι να υποστηρίξουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων / ικανοτήτων κάθε εμπλεκόμενου και κάθε εμπλεκόμενης στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, να παρέχουν μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας και ανταλλαγή πρακτικών. Τα πλαίσια αυτά στοχεύουν μεταξύ άλλων να αποτελέσουν τη βάση για τη διερεύνηση της ποιότητας προγραμμάτων σπουδών σε ό,τι αφορά στην προώθηση δεξιοτήτων δια βίου μάθησης (Bianchi et al., 2022, σ. 3).

Το DigComp 2.2 έρχεται το 2022 ως μετεξέλιξη των DigComp του 2013, DigComp 2.0 του 2017 και του DigComp 2.1 του 2018. Στην ουσία πρόκειται για μια προσπάθεια ανάδειξης διαστάσεων και σημείων κλειδιά σε 12 βασικές ψηφιακές δεξιότητες, όπως η περιήγηση, η αναζήτηση και το φιλτράρισμα δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου, η αξιολόγηση δεδομένων και ψηφιακού περιεχομένου, η διαχείριση δεδομένων και ψηφιακού περιεχομένου, με παραδείγματα και καλές πρακτικές για την κριτική, ασφαλή και με αυτοπεποίθηση αξιοποίηση σύγχρονων αναδυόμενων ψηφιακών τεχνολογιών (Vuokari et al., 2022).

Το EntreComp προσφέρεται ως εργαλείο βελτίωσης της επιχειρηματικής ικανότητας πολιτών και οργανισμών με 15 δεξιότητες όπως η δημιουργικότητα, το όραμα, η κινητοποίηση και η δέσμευση, λήψη πρωτοβουλιών, ο χρηματοοικονομικός γραμματισμός, η συνεργασία, σε τρεις ευρείες θεματικές περιοχές. Βασίζεται στην αντίληψη της επιχειρηματικότητας ως μια οριζόντια ικανότητα που επηρεάζει την καθημερινότητα των πολιτών σε πολιτισμικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο (Bacigalupo et al., 2016).

Το LifeComp αναφέρεται σε ένα δυναμικό πλαίσιο εννιά προσωπικών, κοινωνικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων / ικανοτήτων (αυτορρύθμιση, ευελιξία, ευεξία, ενσυναίσθηση, επικοινωνία, συνεργασία,

νοοτροπία ανάπτυξης, κριτική σκέψη, διαχείριση της μάθησης) με τρεις περιγραφικούς δείκτες η καθεμία που σχετίζονται με την ευημερία και την ποιότητα ζωής (Sala et al., 2020). Οι ικανότητες λειτουργούν συμπληρωματικά, είναι εξίσου απαραίτητες και μπορούν να καλλιεργηθούν.

Το GreenComp είναι ένα πλαίσιο αναφοράς για τις δεξιότητες αειφορίας ή καλύτερα δεξιότητες που αφορούν στην εκπαίδευση για την αειφορία και την αειφόρο ανάπτυξη. Το πλαίσιο στοχεύει στην ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών που θα υποστηρίξουν την μετάβαση σε μια πιο δίκαιη και πράσινη οικονομία και κοινωνία. Αναγνωρίζει δώδεκα αλληλοσυνδεόμενες εξίσου σημαντικές ικανότητες ομαδοποιημένες ανά τρεις σε τέσσερις κατηγορίες (Bianchi et al., 2022, σ. 14-15): Ενσωμάτωση αειφορικών αξιών με εστίαση στην ισότητα και τη δικαιοσύνη, Αποδοχή της πολυπλοκότητας της αειφορίας, Οραματισμό αειφορικών προοπτικών, Σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων για την αειφορία.

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Μελέτης Περιβάλλοντος

Το 2021 ξεκινά από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) η ανάπτυξη νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη γενική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΙΕΠ, χ.η.). Βασικός σκοπός τους είναι η εξέλιξη δημιουργικών ανθρώπων και συνειδητών πολιτών σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στους βασικούς οριζόντιους προσανατολισμούς προωθούνται δεξιότητες δια βίου μάθησης όπως ο αναστοχασμός, η δημιουργικότητα, η κριτική σκέψη. Σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) της ΜΠ (ΦΕΚ 3023/8-5-2023) η ΜΠ αποτελεί ένα ενιαίο πλαίσιο μάθησης, ένα μάθημα με διαθεματικό χαρακτήρα και σε αυτό συναντιούνται επιστημονικά πεδία όπως οι Πολιτικές Επιστήμες, η Κοινωνιολογία, η Γεωγραφία, η Ανθρωπολογία, οι Φυσικές Επιστήμες, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, η Αγωγή Υγείας. Είναι ξεκάθαρα διατυπωμένος ο προσανατολισμός και η εστίαση στην ανάπτυξη ικανοτήτων όπως η ικανότητα ιδιότητας του πολίτη, η ψηφιακή ικανότητα, η επιχειρηματική ικανότητα, καθώς και η ενεργός πολιτειότητα.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι βασικές έννοιες που διερευνώνται στις μικρότερες τάξεις του δημοτικού σχολείου σε επόμενες τάξεις επανέρχονται για περαιτέρω εμβάθυνση. Το περιεχόμενο είναι οργανωμένο στα Θεματικά Πεδία: Πολιτειότητα, Κοινωνικές σχέσεις, Επιχειρηματικότητα, Ζωή και οικοσυστήματα, Ήχος και φως, Τα υλικά στη ζωή μας, Δυνάμεις - Κινήσεις, Εργαλεία. Κάθε Θεματικό Πεδίο εξειδικεύεται σε επιμέρους Θεματικές Ενότητες και για κάθε Θεματική Ενότητα διατυπώνονται Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα (ΠΜΑ). Ενδεικτικές δραστηριότητες συνοδεύουν και αποσαφηνίζουν με πρακτικό προσανατολισμό τα ΠΜΑ.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των σημείων σύγκλισης του νέου ΠΣ της ΜΠ με βασικούς δείκτες / δεξιότητες σε τέσσερα βασικά εκπαιδευτικά πλαίσια αναφοράς της ΕΕ.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης και αξιοποίησης ενός ευέλικτου ερευνητικού σχεδίου (Robson & McCartan, 2016; Kanaki & Kalogiannakis, 2023) ο σκοπός της έρευνας προσδιορίστηκε με βάση το εξής κεντρικό ερευνητικό ερώτημα:

- Σε ποιον βαθμό το νέο ΠΣ της ΜΠ είναι συμβατό με τους δείκτες / δεξιότητες όπως αυτοί ορίζονται στα τέσσερα εκπαιδευτικά πλαίσια αναφοράς της ΕΕ: DigComp, EntreComp, LifeComp και GreenComp;

Για τις ανάγκες της έρευνας αξιοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου αρχικά με τη διαμόρφωση πινάκων και στη συνέχεια με αξιοποίηση και του ελεύθερα προσβάσιμου διαδικτυακού εργαλείου Taguette. Προσδιορίστηκαν αρχικά οι δείκτες / δεξιότητες κάθε πλαισίου αναφοράς. Ακολούθησε μια προσπάθεια ρητής ή υπόρρητης σύνδεσης κάθε δείκτη με Θεματικά Πεδία (ΘΠ), Θεματικές Ενότητες (ΘΕ) και κυρίως με Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα (ΠΜΑ) όπως αυτά αποτυπώνονται στο νέο ΠΣ της ΜΠ για τις τέσσερις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Πιο συγκεκριμένα, για την αποτύπωση των αποτελεσμάτων διαμορφώθηκαν πίνακες διπλής εισόδου όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στην Εικόνα 1.

Αναλυτικότερα, στη μία είσοδο τοποθετήθηκαν οι δεξιότητες των πλαισίων αναφοράς, στην άλλη ΘΠ, ΘΕ και ΠΜΑ, ενώ τα κοινά σημεία προσδιορίζονται με την τάξη στην οποία συναντιούνται οι δείκτες με το ΠΣ της ΜΠ.

Πίνακας 1. Ενδεικτική αποτύπωση ανάλυσης του νέου ΠΣ της ΜΠ στο Θεματικό Πεδίο με τίτλο «Πολιτειότητα» με βάση δεξιότητας του LifeComp

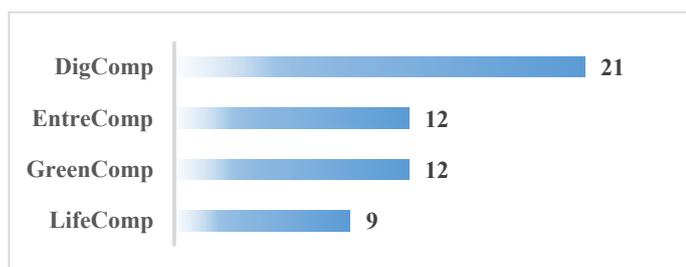
				Θεματική περιοχή LifeComp Σε προσωπικό επίπεδο		
Θεματικά Πεδία ΜΠ	Θεματικές Ενότητες ΜΠ	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα Προγράμματος Σπουδών ΜΠ	Ικανότητες / δεξιότητες			
			Αυτορρύθμιση (διαχείριση συναισθημάτων, σκέψεων)	Ευελξία (διαχείριση μεταβάσεων και μη σταθερότητας, αντιμετώπιση προκλήσεων)	Ευεξία (ικανοποίηση από τη ζωή, φροντίδα φυσικών, νοητικών και κοινωνικών παραγόντων και υιοθέτηση ενός αειφόρου τρόπου ζωής)	
Πολιτειότητα	Πολίτης/ ταυτότητα Οι ανάγκες και οι συναισθήματα του ατόμου	• Να συσχετίζουν ανάγκες του ατόμου/πολίτη με ανθρώπινα δικαιώματα.			Α' δημοτικού	
		• Να εκφράζουν τα συναισθήματά τους με αφορμή γεγονότα.	Α' δημοτικού			
		• Να αναγνωρίζουν συναισθήματα που μπορεί να αφορούν τους/τις ίδιους/-ες αλλά και άλλους ανθρώπους.	Α' δημοτικού			
	Πολίτης/ ταυτότητα Οι επιθυμίες του ατόμου και του συνάνθρωπου	• Να προσδιορίζουν την ταυτότητα του κάθε ατόμου ως μέλους διαφορετικών ομάδων.			Β' δημοτικού	
		• Να αντιστοιχίζουν τις ανάγκες του ατόμου/ πολίτη με δικαιώματα (π.χ. τροφή, κατοικία, ασφάλεια, υγεία, παιδεία).			Β' δημοτικού	
	Έλληνας πολίτης/ Ευρωπαίος πολίτης/ πολίτης του κόσμου – Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών ενός κράτους – Μορφές διακυβέρνησης – πολιτεύματα. – Οργάνωση του κράτους (οι υπηρεσίες του κράτους) Ευρωπαϊκή Ένωση	• Να προσδιορίζουν την ταυτότητα του Έλληνα πολίτη/ του Ευρωπαίου πολίτη/ του πολίτη του κόσμου.		Δ' δημοτικού	Δ' δημοτικού	
		• Να αναγνωρίζουν την οργάνωση της ελληνικής πολιτείας.			Δ' δημοτικού	
		• Να συγκεντρώνουν, να αναλύουν και να ερμηνεύουν δεδομένα σε σχέση με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη.			Δ' δημοτικού	
		• Να συζητούν για τους νόμους του κράτους και την αναγκαιότητά τους.			Δ' δημοτικού	
		• Να αναγνωρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.		Δ' δημοτικού	Δ' δημοτικού	
	• Να γνωρίζουν διεθνείς οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Ένωση, UNICEF, UNESCO) και τρόπους με τους οποίους αναφέρονται και υποστηρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα		Δ' δημοτικού	Δ' δημοτικού		

Στη συνέχεια της ανάλυσης αποδόθηκαν ποσοτικά κάποιοι δείκτες εξαιτίας του μεγάλου όγκου των ποιοτικών δεδομένων. Οι ερευνητές δούλεψαν σε δύο ομάδες αρχικά ανεξάρτητα τα πλαίσια αναφοράς, στη συνέχεια τα αντάλλαξαν την ανάλυσή τους και τελικά συζητήθηκαν διαφοροποιήσεις και πάρθηκαν αποφάσεις σε σημεία διχογνωμίας. Χρειάζεται να σημειωθεί πως σε κάποιες περιπτώσεις βοήθησαν οι ενδεικτικές δραστηριότητες που συνοδεύουν το ΠΣ για την ανάδειξη του υπόρρητου περιεχομένου ΠΜΑ.

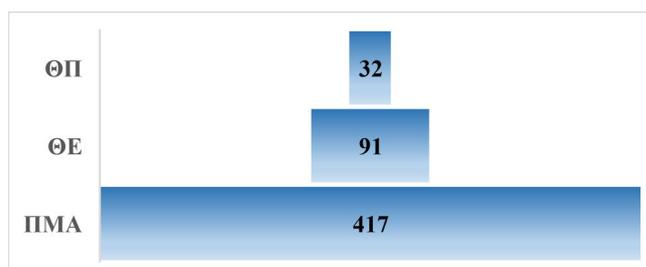
ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ & ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Στο σύνολο των τεσσάρων πλαισίων αναδεικνύονται 47 διαφορετικές δεξιότητες (Γράφημα 1) απαραίτητες στους πολίτες για την αντιμετώπιση σύγχρονων προκλήσεων. Στο ΠΣ της ΜΠ καταγράφονται συνολικά στα 8ΘΠ, 91ΘΕ και 417ΠΜΑ (Γράφημα 2).

Γράφημα 1. Δεξιότητες ανά πλαίσιο αναφοράς

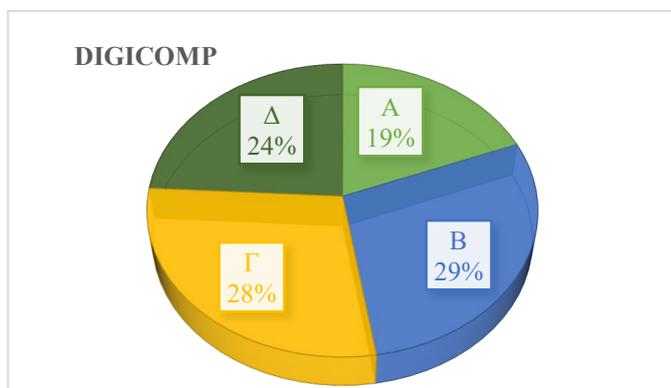

Γράφημα 2. ΘΠ, ΘΕ και ΠΜΑ στο ΠΣ της ΜΠ

Στο LifeComp οι 9 δεξιότητες που προκύπτουν από αυτό ως προτεραιότητα φαίνεται να προωθούνται και να καλλιεργούνται στο 25,41% του συνόλου των ΠΜΑ όπως αυτά διατυπώνονται στο ΠΣ. Στο Γράφημα 4 και στον Πίνακα 2 αποδίδεται η επιμέρους κατανομή των ΠΜΑ ανά τάξη.

Γράφημα 4. Δεξιότητες LifeComp που προωθούνται στο ΠΣ της ΜΠ ανά τάξη

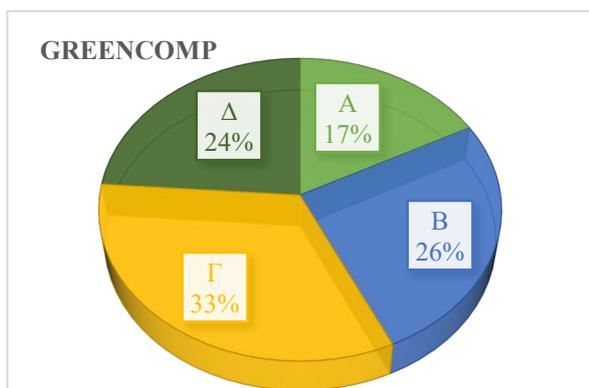

Πίνακας 2. Αριθμός (N) των αναφορών που σχετίζονται με ΠΜΑ και δεξιότητες στο LifeComp ανά τάξη

	A' δημοτικού	B' δημοτικού	Γ' δημοτικού	Δ' δημοτικού
LifeComp	181	272	271	230

Σε ό,τι αφορά στο GreenComp οι 12 δεξιότητες που αναδεικνύονται σε αυτό φαίνεται πως προωθούνται και καλλιεργούνται στο 22,72% του συνόλου των ΠΜΑ, όπως αυτά διατυπώνονται στο ΠΣ. Στο Γράφημα 3 και στον Πίνακα 3 αποτυπώνεται η επιμέρους κατανομή των ΠΜΑ ανά τάξη.

Γράφημα 3. Δεξιότητες GreenComp που προωθούνται στο ΠΣ της ΜΠ ανά τάξη

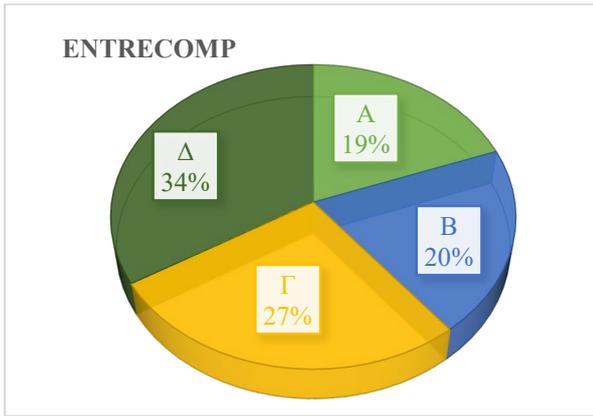

Πίνακας 3. Αριθμός (N) των αναφορών που σχετίζονται με ΠΜΑ και δεξιότητες στο GreenComp ανά τάξη

	A' δημοτικού	B' δημοτικού	Γ' δημοτικού	Δ' δημοτικού
GreenComp	196	286	376	271

Στο EntreComp οι 15 βασικές δεξιότητες που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα φαίνεται να προωθούνται και να καλλιεργούνται στο 20,89% του συνόλου των ΠΜΑ που διατυπώνονται στο ΠΣ. Στο Γράφημα 5 και στον Πίνακα 4 φαίνεται η επιμέρους κατανομή αυτών των ΠΜΑ ανά τάξη.

Γράφημα 5. Δεξιότητες EntreComp που προωθούνται στο ΠΣ της ΜΠ ανά τάξη

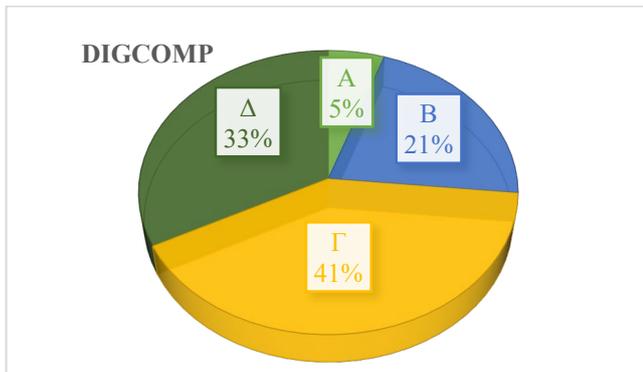

Πίνακας 4. Αριθμός (N) των αναφορών που σχετίζονται με ΠΜΑ και δεξιότητες στο EntreComp ανά τάξη

	A' δημοτικού	B' δημοτικού	Γ' δημοτικού	Δ' δημοτικού
EntreComp	253	260	355	439

Τέλος, στο DigComp οι 21 δεξιότητες που αναδεικνύονται σε αυτό φαίνεται πως προωθούνται και καλλιεργούνται στο 3% του συνόλου των ΠΜΑ όπως διατυπώνονται στο ΠΣ. Στο Γράφημα 6 και στον Πίνακα 5 φαίνεται η επιμέρους κατανομή αυτών των ΠΜΑ ανά τάξη.

Γράφημα 6. Δεξιότητες DigComp που προωθούνται στο ΠΣ της ΜΠ ανά τάξη

Πίνακας 5. Αριθμός (N) των αναφορών που σχετίζονται με ΠΜΑ και δεξιότητες στο DigiComp ανά τάξη

	A' δημοτικού	B' δημοτικού	Γ' δημοτικού	Δ' δημοτικού
DigComp	14	57	109	87

ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση την εκπορευόμενη από την ΕΕ χρήση των όρων «ικανότητες» και «δεξιότητες» διαφαίνεται μια ολιστική προσέγγιση με έμφαση στην πολιτειότητα και την απασχολησιμότητα, αλλά και στην προσωπική ανάπτυξη (Σταμέλος κ.ά., 2015). Ήδη, από τους βασικούς προσανατολισμούς των νέων ΠΣ, όπως αυτοί ορίζονται από το ΙΕΠ στην ιστοσελίδα του (ΙΕΠ, χ.η.), φαίνονται οι επιρροές και η συμβατότητα με ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς. Χαρακτηριστικά παραδείγματα: η εστίαση στην καλλιέργεια δεξιοτήτων που συνδέονται με τη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη, την τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων, τη συναισθηματική νοημοσύνη, αξίες, στην ενεργό πολιτειότητα και σαφώς σε ένα ευρύ φάσμα μεταγνωστικών δεξιοτήτων όπως η αυτορρύθμιση. Βεβαίως, ένα θέμα που χρειάζεται να απασχολεί είναι η διαμόρφωση εκπαιδευτικών πολιτικών που εκπορεύονται από υπερεθνικούς οργανισμούς, μετασχηματίζονται σε οδηγίες μέσα σε κείμενα/πλαίσια αναφοράς και επηρεάζουν σε επίπεδο εθνικών χωρών άλλοτε προσαρμοζόμενες στις τοπικές ιδιαιτερότητες και άλλοτε άκριτα με αποτέλεσμα να τίθενται ζητήματα κατά την εφαρμογή τους.

Από την αποτύπωση της Φυσιογνωμίας του μαθήματος, τη Σκοποθεσία και τη Διδακτική πλαισίωση με τα οποία ξεκινά το νέο ΠΣ της ΜΠ γίνονται σαφείς οι παιδαγωγικοί προσανατολισμοί του μαθήματος και η εστίασή του στη δημιουργία ευκαιριών για τους μαθητές και τις μαθήτριες προκειμένου να καλλιεργούν δεξιότητες όπως προβλέπονται και σε ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς όπως τα τέσσερα που διερευνώνται εδώ όπως η διερεύνηση, η επικοινωνία και η συνεργασία στο πλαίσιο ομαδοσυνεργατικών προσεγγίσεων, αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Έτσι, αυτή η δεξιότητα που στο πλαίσιο

του GreenComp ορίζεται ως διερευνητική σκέψη ή η συνεργασία όπως προβάλλεται στο DigComp αποτελούν βασικές συνιστώσες του νέου ΠΣ της ΜΠ. Αντίστοιχα για πρώτη φορά οι Αξίες αποτελούν βασικές έννοιες με κατάλληλο περιεχόμενο σε συμφωνία με την αειφορία και τις αξίες που προβάλλονται και στο GreenComp ως δεξιότητες αναγνώρισης και αποδοχής της με όρους κοινωνικούς, οικονομικούς και προφανώς περιβαλλοντικούς. Αλίμονο άλλωστε αν ένα νέο ΠΣ σε μια δυναμικά εξελισσόμενη επιστημονικά, τεχνολογικά και κοινωνικά πραγματικότητα δεν έρχεται να στοχεύσει και να ενδυναμώσει τους σημερινούς μαθητές και τις σημερινές μαθήτριες παρά σε επίπεδο, όπως εκφράζεται και στο GreenComp, αλφαριθμητισμού για το μέλλον προκειμένου μέσα από την εμπλοκή τους ως ενεργοί πολίτες να συμβάλλουν στην ευεξία και την ποιότητα ζωής, όπως προβάλλεται και στο LifeComp για όλους και όλες.

Εστιάζοντας στα πρώτα αποτελέσματα της έρευνάς μας όπως αποτυπώνονται εδώ, φαίνεται πως ο βαθμός συμβατότητας του νέου ΠΣ της ΜΠ με τις δεξιότητες που προτάσσονται στο LifeComp και αφορούν σε δεξιότητες ποιότητας ζωής είναι υψηλός. Αντίστοιχα υψηλός, όπως πιθανά ήταν αναμενόμενο λόγω της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του συγκεκριμένου μαθήματος, είναι και ο βαθμός συμβατότητας με το GreenComp. Για πρώτη φορά προσφέρονται ευκαιρίες στους μαθητές και στις μαθήτριες στο πλαίσιο του μαθήματος της ΜΠ να ασχοληθούν με την Επιχειρηματικότητα, η οποία κατεξοχήν έρχεται σε συμφωνία με δεξιότητες που προβάλλονται ως προτεραιότητα στο EntreComp όπως η δημιουργικότητα, το όραμα και η αποτίμηση ιδεών.

Η πρόκληση πια είναι ο τρόπος που θα αποτυπωθούν αυτοί οι προσανατολισμοί και οι συνδέσεις με τα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς στα νέα σχολικά εγχειρίδια, τα οποία συγγράφονται, και στα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα (ΨΜΑ) που θα τα συνοδεύουν. Στη δική μας έρευνα δεν αποτυπώνεται εκ πρώτης ισχυρή εστίαση στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, όπως αυτές αποτυπώνονται στο DigComp. Όμως, οι περισσότερες από τις δεξιότητες που αποτυπώνονται στο συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς όπως η δημιουργική αξιοποίηση της τεχνολογίας, η διαχείριση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου ή η καλλιέργεια της πολιτειότητας μέσω ψηφιακών τεχνολογιών αφορούν στην αξιοποίηση και την εμπλοκή των μαθητών και των μαθητριών και με ΨΜΑ. Επιπλέον, μέσω των προτάσεων των διδακτικών εγχειριδίων οι μαθητές και οι μαθήτριες, ανάλογα και με τις επιλογές των εκπαιδευτικών, πιθανότατα θα οδηγούνται σε εμπλοκή και αξιοποίηση Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων όπως το Φωτόδεντρο και η Εκπαιδευτική Τηλεόραση.

Αυτό που όμως έχει σημασία είναι πώς το ΠΣ της ΜΠ, ο Οδηγός Εκπαιδευτικού (Καλογιαννάκης κ.ά., 2021) τα διδακτικά εγχειρίδια και τα ΨΜΑ που θα προκύψουν μετά την παρούσα φάση συγγραφής και εκπόνησής τους θα μετασχηματίζονται σε πράξη στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα. Σαφώς οι εκπαιδευτικοί και η τοποθέτησή τους απέναντι στο νέο ΠΣ και όσα το συνοδεύουν είναι σημείο κλειδί. Δεξιότητες που ενδεχομένως να μην προωθούνται ρητά από το ΠΣ μπορούν και χρειάζεται να εντοπίζονται από εκπαιδευτικούς και να καλύπτονται από δικές τους παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες. Καταλυτικό ρόλο σε αυτό θα παίζει και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των νέων Προγραμμάτων Σπουδών (Ιωακειμίδου κ.ά., 2021), πιθανόν και στα νέα διδακτικά εγχειρίδια και τα ΨΜΑ που τα συνοδεύουν.

Συμπερασματικά σε μια προσπάθεια διατύπωσης μιας απάντησης στο κεντρικό ερευνητικό ερώτημα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας υποστηρίζουμε ότι το νέο ΠΣ της ΜΠ φαίνεται να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες τάσεις καλλιέργειας δεξιοτήτων δια βίου μάθησης όπως αυτές προσδιορίζονται σε τέσσερα πλαίσια αναφοράς που μετασχηματίζουν σε οδηγίες και πρακτικές την εκπαιδευτική πολιτική όπως εκπορεύεται από την ΕΕ. Ταυτόχρονα, διαφαίνεται μια προσπάθεια προσαρμογής, όχι άκριτης υιοθέτησης αυτών, στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας.

Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο μιας σειράς άλλων οι οποίες ενδεχομένως να μελετήσουν σε μεγαλύτερο βάθος τη διασύνδεση κάθε πλαισίου αναφοράς με στοιχεία του ΠΣ της ΜΠ, αλλά και μεταξύ τους ως προς όσα προωθούνται στο νέο ΠΣ της ΜΠ. Ενδεχομένως η έρευνα να εστιάσει στον ρόλο των ενδεικτικών δραστηριοτήτων που προτείνονται και αποσαφηνίζουν την οπτική των εκπονητών και εκπονητριών του ΠΣ και βεβαίως στις παιδαγωγικές προτάσεις, όπως τα διδακτικά σενάρια, του Οδηγού Εκπαιδευτικού που συνοδεύει το ΠΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής / ΙΕΠ (χ.η.). *Γιατί νέα προγράμματα σπουδών;* <https://iep.edu.gr/el/nea-programmata-spoudon-arxiki-selida>
- Ιωακειμίδου, Β., Γούπος, Θ., Ιμβριώτη, Δ., Ριζάκη, Α., & Καλογιαννάκης, Μ. (2021). Σχεδιασμός και ανάπτυξη εξ αποστάσεως επιμορφωτικού προγράμματος για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την υποστήριξη του νέου Προγράμματος Σπουδών της Μελέτης Περιβάλλοντος. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά 11^{ου} Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Προκλήσεις, Προοπτικές*, 26-28 Νοεμβρίου, 2021, 11(6^Α), σσ. 99-112. <https://doi.org/10.12681/icodl.3594>
- Καλογιαννάκης, Μ., Γούπος, Θ., Ιμβριώτη, Δ., Ιωακειμίδου, Β., & Ριζάκη, Α. (2021). Οδηγός Εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542. ΦΕΚ 3023/8-5-2023 https://www.et.gr/api/DownloadFeksApi/?fek_pdf=20230203023
- Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α., & Καβασακάλης, Α. (2015) Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Πολιτικές. Διαθέσιμο στο www.kallipos.gr.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018). *Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2018 σχετικά με τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης*. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου, 2023 από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01))
- Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van de Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2791/593884>
- Bianchi, G. Pisiotis, U. & Cabrera, M. (2022). *GreenComp - The European sustainability competence framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/13286, JRC128040>.
- Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real World Research* (4th Edition). USA: John Wiley & Sons.
- Kanaki, K., & Kalogiannakis, M. (2023). Sample design challenges: An educational research paradigm, *International Journal of Technology Enhanced Learning*, 15(3), 266-285. <https://doi.org/10.1504/IJTEL.2023.131865>
- Sala, A., Punie, Y., Garkov, V., & Cabrera Giraldez, M. (2020). *LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/302967, JRC120911>
- Vuokari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/115376, JRC128415>